

Kullankaivajain Liiton puheenjohtaja Hannu Viranto: Kullankaivajat ja saamelaiset eivät ole vastakkain

Kullankaivajat ovat joutuneet Saamelaiskäräjien valitus- ja valitustilun kohteeksi. Tämä on tullut selväksi jokaiselle uutisia seuranneille. Lapin Kullankaivajain Liiton puheenjohtaja Hannu Viranto sanoo, että valituksissa ei ole edes pyritty osoittamaan kullankaivusta aiheutuvia haittoja saamelaiskulttuurille.

–Valituksissa on käytetty kullankaivajista riippumattomia hallinnollisia perusteita. Valitusten vuoksi yli sata kullanhuuhdonta- aluetta odottaa lupaa. Joillakin ovat työt olleet tämän vuoksi pysähtyneinä vuodesta 2011 alkaen. Valitusoikeutta on toki kunnioitettava, mutta näissä valituksissa harmittaa se, ettei niissä osoiteta mitään konkreettisia kullankaivun tuomia haittoja, joihin liitto voisi puuttua. Tämän vuoksi olemme käyttäneet sanaa valitustehtailu, toteaa Viranto.

Saamelaiskäräjien valitukset ovat aiheuttaneet luonnollisesti katkeruutta käräjien johtohenkilöitä kohtaan.

–Käräjien johdon taholta on yritetty väittää, että kullankaivajat hyökkäävät saamelaiskulttuuria ja saamelaisia kohtaan. Tämä ei kyllä pidä paikkansa, sanoo Viranto.

Virannon mukaan rivisaamelaisien ja poromiesten kanssa kullankaivajilla on aina ollut hyvät välit. Kullankaivajat ovat heidän kanssaan jatkuvasti tekemisissä. Saamelaiset ovat mukana talvisissa huoltotehtävissä, kesällä venemiehinä, ja apua an-

netaan puolin ja toisin.

–Lemmenjoella on ollut saamelaisia kullankaivajia aina alueen kullon löytäjistä Ranttilan veljeksistä alkaen. Minä itse kaivan lapiolla kaivospiirillä, jonka omistavat sataprozenttisesti Saamelaiskäräjien vaalilistoilla olevat saamelaiset.

Kullankaivajat eivät kohdista kritiikkiään saamelaisia kohtaan yleensä. Viranto sanoo, että kullankaivajat arvostavat saa-

melaiskulttuuria, poronhoitoa ja muita luontaiselinkeinoja. Ammattikullankaivajat ja poromiehet hankkivat elantonsa samoilta kairoilta kovan työn avulla.

–Molemmat mahtuvat samoille alueille. Kullankaivun vaikutus poronhoidolle on epäoleellisen mitätön. Poromiehet päinvastoin hyötyvät kullankaivajista erilaisten palvelujen oston kautta.

–Olen keskustellut monien

rivisaamelaisien kanssa kullankaivusta ja Saamelaiskäräjien valitusrulljanssista. Moni on ollut pahoillaan, että Saamelaiskäräjien johto on ryhtynyt tekemään poliittikkaa hyökkäämällä kullankaivajia kohtaan keinotehtävin perustein. Monet ihmettelevät, etteikö käräjien johdon tulisi keskittyä saamelaiskulttuuria todella edistävään työhön, eikä tuhata vähäisiä resursseja valitustehtailuun.

Virannon mukaan taustalla on nähty myös lähestyvät syksyn Saamelaiskäräjävaalit ja ILO-sopimuksen ratifioiminen.

–En tiedä pyritäänkö valitustehtailulla nostamaan profiilia. Toisaalta rivisaamelaiset, vaalien äänestäjät, voivat herätä huomaamaan, että tällainen valituksen ruuhka herättää epä-

luuloja saamelaisia ja Saamelaiskäräjien toimintaa kohtaan.

Hannu Viranto on huomannut, että maakunnan valtaehti on ottanut voimakkaasti kantaa kullankaivajien puolesta ja arvostellut kovin sanoin Saamelaiskäräjien toimintaa.

–Yleinen mielipide on vahvasti kullankaivajien puolella. Eduskunnan suunnalta ihmetellään, että näinkö kaivoslain suomia laajoja valitusmahdollisuuksia käytetään väärin. Saamelaiskäräjälain uudistaminen on meneillään ja eräs kiistanalainen kohta on, millainen rooli käräjille annetaan muun muassa lain valmistelu- ja lupakäsittelyprosessissa. Tuskin valitustehtailu lisää halua antaa käräjille vahvempaa asemaa.

Vastakkainasettelu on uusi ilmiö

Puheenjohtaja Hannu Viranto toimi työelämänsä aikana paljon yhteistyössä saame-

Pitkän linjan lappilainen virkamies Hannu Viranto jäi vuoden vaihteessa eläkkeelle Lapin ELY-keskuksesta. Entisen Lapin lääninhallituksen kehitysneuvoksen titteli oli tuolloin neuvotteleva virkamies.

–Olen tänä kesänä nauttinut elämästä ja mennyt Lemmenjoelle ja tullut sieltä ilman aikataulupaineita, kertoo Ivalon kullankaivajapatsaalle aamulenkkin tehnyt Viranto.

laisten kanssa ja saamelaiskulttuurin puolesta. Kanssakäymisen alkoi 1970-luvun alussa viitenä kesänä Saamelaismuuseon rakennustöissä ja esineistön keruussa.

–Tein tutkimuksen matkailun vaikutuksista saamelaiskulttuuriin Lapin ensimmäistä matkailun edistämishjelmaa varten. Sitä arvosteltiin sitten liias- ta saamelaismyönteisyydestä...

Kun Viranto työskenteli Pohjoismaiden ministerineuvoston Barents-tehtävissä, hänen keskeinen tehtävänsä oli edistää Venäjän alkuperäiskansojen ja saamelaisien yhteistyötä. Lääninhallituksessa hän teki kiinteää yhteistyötä Arktisen neuvoston kautta Saamelaisalueen koulutuskeskuksen kanssa saamelaisien ja Venäjän alkuperäiskansojen poronhoitoyhteistyön kehittämiseksi.

–Pekka Aikion puheenjohtajakaudella kanssakäymisen Saamelaiskäräjien kanssa oli luontevaa ja kiinteää. Olen kokenut arvokkaaksi mahdollisuuden toimia saamelaiskulttuurin hyväksi ja yhteistyössä saamelaisien kanssa. Silloisten saamelaisaktiivien kanssa työskenteleminen oli miellyttävää, eikä silloin ollut sellaista vastakkainasettelua ei-saamelaisien henkilöiden ja organisaatioiden kanssa kuin nykyisin. Siksi on hyvin surullista, että nyt kullankaivajien puheenjohtajana joudun ottamaan Saamelaiskäräjien nykyjohdon

kanssa tällä tavalla yhteen kullankaivuasioissa.

Onnistuisiko rakentava yhteistyö?

Saamelaiskäräjien varapuheenjohtaja on Virannon mukaan todennut, että käräjät ei ole valittanut eikä valita lapiokaivuluvista.

–Odotamme nyt, että uusia ei todella tehdä. Haluamme myös luoda käräjien kanssa menettelytavan, jolla mahdolliset haitat poronhoidolle ja saamelaiskulttuurille voitaisiin etukäteen lupakohtaisesti keskustella ja tarvittaessa poistaa. Paikallisten poromiesten kanssa tätä on jo tehty kaikessa sovussa. Käräjät kuitenkin katsoo olevansa poronhoidon parempi asian- tuntija kuin poromies, jonka porolaitumilla kultaa kaivetaan.

–Olen puheenjohtajana jatkuvasti pyrkinyt osoittamaan kullankaivajille, että ei valitusten aiheuttama tilanne ole rivisaamelaisien syytä eikä se saa aiheuttaa kitkaa kullankaivajien ja rivisaamelaisien välille. Näin olen ilokseni huomannut kullankaivajien ymmärtäneenkin. Njurgalahden ja Kutturin saamelaisien kanssa välit ovat aina olleet hyvät. Vuotson saamelaisien kanssa yhteisymmärrys on tiivistynyt muutaman vuoden takaisten kiistojen jälkeen.

Jaakko Peltomaa

Lemmenjoen kaivaja jo 70-luvulta

Hannu Viranto on kaivan lapiopelillä kullaa Lemmenjoella jo 1970-luvulta alkaen. Nykyisin hän kaivaa Ruihtuäytsin latvoilla Merenluodon kaivospiirissä.

–Jo opiskelijajapokkana tykkäsin luonnossa liikkumisesta. Nuorempana olin innokas tammukakalastaja. Se oli jännää puuhaa, kun heitelti viehettä puroon, vaihteli paikkaa ja odotti, että koskahan nappaa. Kullankaivu on mielestäni samanlaista. Siellä montulla tehdään työtä ja mietiskellään, että mitähän kohta tulee vai tuleeko mitään.

–Ja pitää miettiä tarkoin mihin lapion pistää. Lapiomiehellä kun ei oikein olisi voimia eikä aikaa tyhjän kaivamiseen.

Viranto sai vuonna 2002 valmiiksi Ruihtulle kymmenen neliön kokoinen kämpän. Sitä ennen hän kortteerasi pienessä puoliksi maahan kaivetussa kömmänässä.

–Tyyppillinen kaivupäivä alkaa aamulla vähän seitsemän jälkeen. Syön puuron, juon kahvit. Kuuntelen radiota ja saatanpa lueskellakin jotakin. Olen montulla yhdeksän tai kymmenen maissa. Teen töitä lähemmäs yhteen ja sitten lähdän syömään.

–Laitan ruuan ja otan ehkä pienet nokokset. Palailen montulle kahden maissa ja olen siellä iltakuuden korville asti. Sisäinen kello sanoo, että silloin on aika lopettaa. Enhän minä oikeaa kelloa sinne kuljeta.

Montulla Hannu kuuntelee kuulokeradiota.

Iltasella hän tekee ehkä polttopuuta, käy naapurissa saunassa tai turinoimassa muuten naapurikaivajien kanssa. Lemmenjoen kaivajathan ovat kaikki kavereita keskenään.

–On tietenkin pakkokin olla kavereita, koska olemme eristyksissä ja jokainen voi olla joskus riippuvainen toisesta. Meillä on hyvä henki, eikä eturistiriitoja ole. Konemies antaa arvon lapiokaivajalle ja päinvastoin.

Kämpässään Hannu kuuntelee ehkä vielä hetken radiota ennen yöpuulle menoa.

–Päivän päätteeksi ei enää jaksa paljon lueskella, joten siksi ajoitankin ne lukutuokiot aamukahvin ajalle. Joskus perhe käy valtauksella, mutta etupäässä olen siellä yksin. Jos on kaatosadepäivä, niin semmoinen päivä vierähtää sitten kämpässä.

Hannu Viranto oli lähes koko työuransa kansainvälisissä tehtävissä, joten maailmaa hän on virkansakin puolesta kiertänyt paljon.

–En ole eläkepäivillä kokenut mitään matkakuumetta etelään. Olen ottanut rauhallisesti ja kulkenut Lemmenjoella. Myös Pohjois-Norjassa pitäisi nyt liikkua kiireettömänä eläkeläisenä. Aikataulupaineita ei ole, paitsi sen verran, että lämpimät elokuun päivät olisi mukava olla Lemmenjoella, mutta toisaalta sorsastuksen aloituspäivä lähestyy ja tekisi mieli olla silloin tutuilla sorsavesillä, myhäilee nykyinen oloneuvos ja Lapin Kullankaivajain Liiton puheenjohtaja Hannu Viranto.